

เศรษฐกิจที่สร้างสรรค์

ส.พี สาคริก

**“เศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ หากมองเห็นได้ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่งควรรู้ว่า
มันไม่ใช่เรื่องเงินๆ ทองๆ แต่เป็นเรื่องคนที่มีคุณงามความดีในการดำรงชีวิต
เพราะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีความสุขอีกทั้งยังไม่คิด
เอาใจเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์”**

เศรษฐกิจที่สร้างสรรค์นั้น หมายถึงการปฏิบัติจากใจตนเองที่ให้ความรักแก่เพื่อนมนุษย์ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลปฏิบัติเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตอนาคต

ความจริงแล้ว ถ้าการนำปฏิบัติมีความมั่นคงอยู่กับสติของแต่ละคนอันหมายถึง ‘ทางสายกลาง’ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่ามี ‘สมดุล’ ระหว่างสองด้านจากอดีตสู่อนาคตอย่างเป็นธรรมชาติ โดยถือประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ได้ผ่านพ้นมาแล้วเป็นแกนกลาง ทั้งนี้ก็เพื่อความเจริญก้าวหน้าที่ยังรากฐานลงสู่พื้นดินถิ่นเกิดของแต่ละคนได้อย่างลึกซึ้ง

ดังเช่นบทความที่ฉันเคยเขียนซึ่งมีข้อความประโยคหนึ่งว่า “ทวนกลับไปทบทวนอดีต” ซึ่งช่วยให้ตัวเองมีโอกาสอ่านหรือแม้แต่รับฟังการพูดในที่สาธารณะเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วเป็นช่วงๆ ซึ่งเรื่องนี้จะบังเกิดขึ้นภายในจิตใจได้สำนึกของแต่ละคน ก็จำเป็นจะต้องมีสติเป็นพื้นฐานสำคัญ

“ความพอเพียง หมายถึง การหยุดกิเลสภายในจิตใจของแต่ละคน เมื่อกิเลสหยุดก็ยอมเปลี่ยนมาเป็นการเดินก้าวต่อไปอย่างมีความสุข”

ฉันนึกถึงพุทธประวัติที่พระพุทธองค์ทรงตรัสแก่กุลิมาลเอาไว้ว่า “เราหยุดแล้ว แต่ท่านชียังไม่หยุด” ในขณะที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินโดยมีกุลิมาลวิ่งตามหลังแล้วร้องให้หยุด

สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วหาใช่ความหมายที่ใช้ร่างกายเป็นสื่อให้ร่างกายซึ่งกำลังเดินก้าวไปข้างหน้าไม่ หากหมายถึงกิเลสที่มันฝังอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์แต่ละคนจนกระทั่งทำให้เกิดการหยุดความโลภรวมทั้งความอยากได้ยาก

ดังนั้น ‘ความพอเพียง’ จึงหมายถึงการหยุดกิเลสภายในจิตใจของแต่ละคน “เมื่อกิเลสหยุดก็ยอมเปลี่ยนมาเป็นการเดินก้าวต่อไปอย่างมีความสุข”

‘เศรษฐกิจพอเพียง’ หากนำมาพิจารณาร่วมกับเนื้อหาสาระที่มันแฝงอยู่ในเงื่อนไขเกี่ยวกับศิลปะในการดำเนินชีวิตหรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า คือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ย่อมช่วยให้การดำเนินชีวิตบังเกิดความมั่นคง “วิถีการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่การสร้างสรรค่ออย่างสำคัญ”

สัจธรรมของการจัดการนั้น หากนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าคิดโดยไม่ลืมหูลืมตา ก็ควรจะรู้ความจริงว่า การจัดการนั้นคือความคิดและการปฏิบัติของมนุษย์เท่าที่เป็นมาแล้ว แต่ในปัจจุบัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ในสังคมได้สะท้อนออกมาให้รู้

ได้ว่ามนุษย์ทุกวันนี้ส่วนใหญ่มีกิเลสหนา มากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดการที่ใช้เพื่อนมนุษย์เป็นเครื่องมือจึงบ่งบอกให้รู้ได้ว่า “มนุษย์ที่มีโอกาสถืออำนาจเหนือกว่ามักมีแนวโน้มนำเอาอำนาจซึ่งตนมีโอกาสมือเหนือกว่ามารังแกกดขี่เพื่อนมนุษย์เพิ่มมากยิ่งขึ้น แม้แต่การจัดการศึกษาเราก็ยังสามารถมองเห็นความจริงในเรื่องนี้ได้ชัดเจน”

แต่ถ้าต้องการให้สังคมบังเกิดความสงบสุข ผู้ซึ่งทำหน้าที่จัดการจำเป็นต้องใช้หลักธรรมนำมาภิบาลเป็นพื้นฐาน

เธอที่รักทุกคน ในช่วงที่ผ่านพ้นมาหลายคนมักบ่นกันว่าเศรษฐกิจกำลังทรุดหนักฉันฟังแล้วทำให้นึกถึงคนทุกวันนี้ทั้งนี้เพราะเหตุว่าในปัจจุบัน แม้แต่ช่วงที่ผ่านพ้นมา “เมื่อพูดถึงเศรษฐกิจ คนส่วนใหญ่มักนึกถึงเงิน”

บัดนี้ฉันมีอายุอย่างเข้า 89 ปีแล้ว แต่ก็ยังจำได้ดีว่า ผู้ใหญ่สมัยก่อนเคยพูดเตือนสติลูกหลานเอาไว้ว่า “ทำอะไรก็ตามขอให้มองเห็นหัวคนเข้าไว้” แต่คนเดียวนี้มักมองได้ไม่ถึง

ความจริงแล้วเมื่อพูดถึง “เศรษฐกิจที่สร้างสรรค์” ซึ่งภาษาฝรั่งเรียกกันว่า creative economy”

แม้ฉันไม่อยากจะใช้ภาษาฝรั่งเพราะเราเป็นคนไทยก็ควรภูมิใจในความเป็นคนไทยรวมไปถึงวัฒนธรรมภาษา ถ้าซินนำ

เอาภาษาฝรั่งมาใช้จนติดนิสัย “วันหนึ่งข้างหน้าเราก็คงต้องสิ้นชาติสิ้นแผ่นดิน” ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า ขอให้รอดูกันต่อไป

เพราะคนเดี่ยวนี้นิยมไปเรียนต่อเมืองนอก ทั้งๆที่เมืองไทยซึ่งเป็นแผ่นดินถิ่นเกิดของตัวเองก็ยังไม่ทั่วถึง ตัวฉันเองมีรากฐานจิตใจที่อิสระมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กเพราะหยั่งลงสู่แผ่นดินไทยอย่างลึกซึ้ง แม้แต่ได้ทุนมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ซึ่งได้ก็ได้อย่าง แถมได้แล้วยังมีเงินสนับสนุนมากมายกายกอดอีกด้วย แต่ก็ยังไม่ยอมไปจนกระทั่งในช่วงหลังๆ ฝรั่งหวนกลับมาจับถือ ประเด็นนี้ฉันนึกถึงคำพูดซึ่งได้ยินมากับหูตัวเองอย่างต่อเนื่องว่า “เราจะเรียนเอาความรู้หรือเรียนเอาปริญญา” หวังว่าคงไม่พูดแต่ปากหากใจต้องเข้าใจให้ถึงความจริงของชีวิต

ถ้าฉันจะบอกเธอว่า “เศรษฐกิจที่สร้างสรรค์นั้น ควรเกิดจากดวงวิญญาณที่อิสระของมนุษยชาติแม้แต่เพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง” โดยเฉพาะคนท้องถิ่นที่มีนิสัยซื่อสัตย์ต่อแผ่นดินถิ่นเกิดอันหมายถึง “ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง” ทั้งนี้หากรากฐานจิตใจมีอิสระจริงแม้มองที่เศรษฐกิจก็ควรเน้นความสำคัญที่พื้นดินถิ่นเกิดของตัวเองก่อนอื่น ไม่เพียงเท่านั้นหากเน้นความสำคัญที่แผ่นดินถิ่นเกิดก็ควรเข้าใจได้ว่า “การเกษตรคือวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงควรมีจิตใต้สำนึกที่รำลึกอยู่

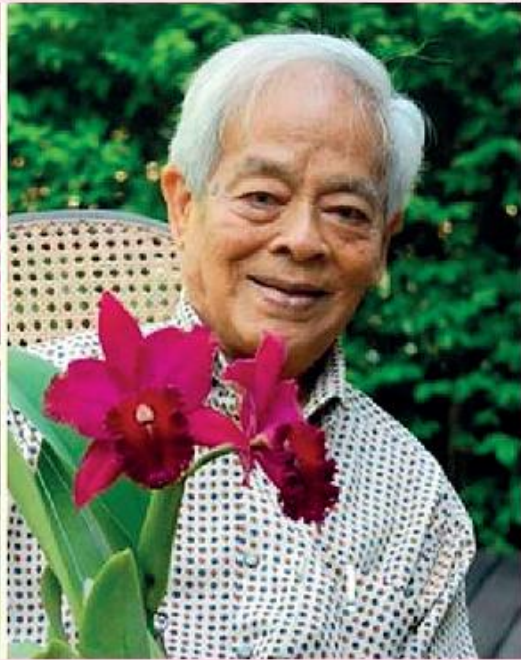
เสมอว่าแผ่นดินผืนนี้คือครูผู้ให้ชีวิตที่ดี แก่ตน แทนที่จะรู้สึกถึงภัยเช่นคนส่วนใหญ่ทุกวันนี่ก็ไปสู่อากาศแล้วไม่ยอมลงมา ใช้ชีวิตในระดับต่ำร่วมกับเกษตรกรชาวบ้านด้วยแล้ว”

เมื่อพูดถึงการเกษตร คนในชาติที่มีโอกาสสัมผัสกับบรรยากาศการจัดการศึกษาไม่ว่าเรียนศาสตร์สาขาไหนดังเช่น ศึกษาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ฯลฯ ทุกคนควรมุ่งรับใช้เกษตรกรชาวบ้านซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่

แต่ในปัจจุบัน แม้คนเรียนวิศวกรรมศาสตร์ กลับไปสนใจหุ่นยนต์ ใหม่ๆ ที่สะพานข้ามคูน้ำบนถนนเข้าไร่นาก็ยังถูกปล่อยให้มันพังจนกระทั่งเห็นตำตาสวนรัฐศาสตร์คนเรียนมาแล้วเหตุใดจึงปล่อยให้เกษตรกรชาวบ้านไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม ส่วนเกษตรศาสตร์กลับขาดศิลปะในการพัฒนาชีวิตซึ่งเป็นพื้นฐานสังคมอย่างสำคัญ คงเน้นอยู่กับการผสมพันธุ์พืชบ้าง ใส่ปุ๋ยบ้าง ปราบศัตรูพืชบ้าง ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่คับแคบมาก

ซึ่งความจริงแล้ว เศรษฐกิจที่สร้างสรรค่นั้น การจัดการศึกษาควรหล่อหลอมคนให้มีรากฐานจิตใจที่อิสระ ช่วยให้มีมองเห็นคุณค่าของชีวิตด้วยความรัก แผ่นดินถิ่นเกิดของตนอีกทั้งใช้ชีวิต “อยู่อย่างเรียบง่าย” และ “ยกความสำคัญของผู้อื่นเอาไว้เหนือตนเอง” ซึ่งบุคคลลักษณะนี้ย่อมมุ่งมั่นทำงานเพื่อเพื่อนมนุษย์อย่างมีความสุข

บุคคลลักษณะนี้มีกม็แนวโน้มที่จะคิดถึง “เรื่องราวต่างๆ อย่างสามเหตุผลถึงกันได้หมด” อันหมายถึงการมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างมีเหตุมีผลสานถึงกันได้หมด แต่จำเป็นต้องมองอย่างใดอย่างหนึ่งบนพื้นฐานที่มีอิสรภาพโดยไม่เอา

มาผูกติดกันไว้ให้เป็นปัญหาจึงจะช่วยให้สามารถแยกแยะเหตุกับผลออกจากกันให้มันใจได้

คนที่มีคุณสมบัติดังได้กล่าวมาแล้ว ควรมีนิสัย “ต่อสู้กับกิเลสที่มันฝังอยู่ในจิตใจตนเองได้อย่างเข้มแข็งในเมื่อพบปัญหาจากเหตุใดก็ตาม”

เธอที่รักทุกคน ดันเฝ้าสังเกตมานานแล้วว่า คนส่วนใหญ่ แม้ในสังคมไทยก็ยังมองเห็นได้ชัดว่า “ฉลาดเสียเปล่า แต่ขาดความเฉลียวใจ” แม้แต่เรื่อง ‘กล้วยไม้’ ที่ฉันสนใจจับมันมาศึกษา เธอก็ได้เรียนวิชากล้วยไม้มาจากสถาบันการศึกษาไหนๆ ทั้งนั้น แต่เหตุใดฉันจึงสนใจจับมันมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาความจริงว่าทั้งที่ฉันไม่ได้เรียนมาจากไหน แต่เพราะเหตุใดฉันจึงอุตริหันมาทุ่มเทชีวิตเพื่อการเรียนรู้เรื่องกล้วยไม้ แม้เริ่มต้นจากกล้วยไม้ต้นละ 5 บาท เพราะตัวเองไม่มีเงินจะซื้อเหมือนพวกเศรษฐี และทุ่มเททำงานอย่างจริงจังจนมาตลอดจนกระทั่ง

ผลงานมันขยายขอบเขตออกไปทำให้ได้รับความเคารพถึงทั่วโลก ทั้งนี้เพราะตัวฉันเองมีความวิริยะอุตสาหะ อีกทั้งต่อสู้กับใจตัวเองอย่างมั่นคงแน่วแน่มาดลอด จึงทำให้ผลงานมันกระจายออกไปทั่วโลกอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนั้นเพราะการจับทำนี้แหละ ทำให้เกิดศรัทธาอย่างเป็นระลอก แต่ฉันกลับรู้สึกถึงคุณค่าของการต่อสู้กับศัตรูเหล่านั้น เพราะการทำเรื่องนี้มันขัดผลประโยชน์ส่วนตัวกับผู้คนในยุคอย่างมากหน้าหลายตา ซึ่งมีทั้งรัฐมนตรี มีทั้งพ่อค้า มีทั้งพวกอิทธิพลนานาชนิด โดยเฉพาะการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ จำเป็นต้องต่อสู้กับผู้คนที่ยึดติดอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตนรวมทั้งรูปแบบการปฏิบัติแบบเก่าๆ มาตลอด บางครั้งก็ต้องยอมเสียสิ่งซึ่งเป็นของรักของตัวเองเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม

นอกจากนั้น เมื่อมีผู้คนมองเห็นว่าฉันทำเรื่องกล้วยไม้ ตนกลับปฏิเสธว่าไม่ได้ทำเรื่องกล้วยไม้จากเงินปมดังกล่าว

จึงทำให้ตัวฉันเองต้องหันมาค้นหาเงื่อนไขที่มันฝังอยู่ในอยู่ในกระแสการจัดการศึกษาแบบเก่าๆ

ถ้าใครสนใจถามว่า “เหตุใดฉันจึงสนใจหันมาค้นหาปัญหาที่มันฝังอยู่ในการจัดการศึกษาเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว?”

ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า การจัดการศึกษาที่ผ่านพ้นมานั้นไม่ได้ช่วยให้คนมองเห็นได้ลึกซึ้งถึงเหตุที่มันอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์ แต่กลับไปมองเห็นเพียงรูปร่างของสิ่งที่มันเป็นเพียงเครื่องมือหรือใช้ความจริงแล้วสิ่งที่ฉันทำมาตลอดชีวิตนั้นมันไม่ใช่กล้วยไม้ แต่เป็นเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับคนให้มีรากฐานจิตใจยังลงสู่ธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง

หรืออีกนัยหนึ่งอาจพูดว่า “การพัฒนาคนอย่างได้ผลถึงความจริงนั้นบุคคลผู้พัฒนาจำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำใจไม่ว่าจะปฏิบัติอะไรก็ตาม ถ้ามองเห็นได้ลึกถึงระดับหนึ่ง ย่อมมองเห็นหลักธรรมที่มันแฝงอยู่ในนั้นได้อย่างเป็นกระบวนการสานถึงกันดีทั้งหมด”

ฉันถึงกล่าวได้ว่าฉันไม่ได้ทำเรื่องกล้วยไม้ แต่ฉันทำในสิ่งที่ลึกซึ้งกว่านั้นมาก

นี่แหละคือการพัฒนาเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ ซึ่งคงไม่นานเกินรอที่ฉันจะเขียนเรื่องราวลงในหนังสือเล่มหนึ่งในอนาคตโดยให้ชื่อว่า “หอมกลิ่นกล้วยไม้” แต่มันคงไม่เหมือนเล่มก่อนๆ ครั้งนี้คงมีเรื่องราวที่มันลึกซึ้งถึงกระบวนการดำเนินชีวิตที่ทำให้มีผู้คนยอมรับนับถือได้อย่างกว้างขวาง แม้กระทั่งไปถึงระดับโลกทั้งๆ ที่ตัวฉันเองก็ไม่เคยคิดอยากจะทำหากกลับเขียนบทความเรื่องหนึ่งภายในหนังสือที่ชื่อว่า “ปรัชญา-ความคิดและหลักการดำเนินชีวิต”

ซึ่งในหนังสือเล่มนี้มีบทความเรื่องหนึ่งที่เขียนไว้ว่า “เล็กที่สุดคือใหญ่ที่สุด”

หากใครมีความเพียรพยายามก็คงเข้าใจได้ไม่ยาก

ถ้าเธอเฉลียวใจสักหน่อยก็คงมองเห็นประเด็นสำคัญซึ่งฉันเริ่มต้นจากกล้วยไม้ต้นเดียวที่มีมูลค่าไม่ถึงห้าบาทและวางอยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่ไม่ชอบธรรมของคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอำนาจและโอกาสในการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างกับชีวิตเพื่อนมนุษย์ที่ยังตกอยู่ในสภาพยากไร้

หลังจากนำปฏิบัติอย่างแน่วแน่มาดูดบนพื้นฐานความคิดแบบบูรณาการจากพื้นฐานจิตใจที่อิสระของตัวเอง ทำให้ต้นไม้อต้นเดียวเพียงราคาไม่กี่บาท มันยิ่งราคาลึกและขยายเครือข่ายก้าวไปได้ทั่วโลก

หากรากฐานจิตใจที่มีอิสรภาพ การนำปฏิบัติย่อมมีผลสานถึงสิ่งต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบของชีวิตได้ทั้งหมด แม้แต่เรื่องการจัดการการค้าการขาย การนำไปใช้ประโยชน์ที่มีการแตกกิ่งก้านสาขาออกไปเป็นรูปลักษณะต่างๆ อย่างไม่มีทางตันนอกจากนั้นผลสุดท้ายยังทำให้เพื่อนมนุษย์ทุกรูปลักษณะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงกันหมด

เมื่อมีรากฐานจิตใจอิสระถึงระดับหนึ่ง ย่อมสามารถปลดเอาความแตกต่างทางเพศ ทางวัย ทางชาติภาษา ทางความคิด แม้แต่ความแตกต่างทางศาสนา ก็ยังสามารถสานถึงกันได้หมด

บัดนี้เวลาก็ได้ล่วงเลยมาหลายปีแล้ว ฉันขออนุญาตหวนกลับไปนึกถึงช่วงปี ค.ศ.2000 ในปีนั้นได้มีการจัดงานฉลองแทบจะทั่วโลก

ฉันจำได้ดีว่า มีคนหลายชาติมาเชิญให้ฉันไปร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นได้ตั้งหัวข้อให้ฉันไปพูดเรื่อง “คนกับธรรมชาติ” ฉันมารู้ภายหลังว่า ญี่ปุ่นได้สำรวจไปยังประเทศต่างๆ ด้วยคำถามที่

ว่า “ใครจะพูดเรื่องนี้ได้ดีที่สุด” ข้อมูลที่ได้รับส่วนใหญ่ก็คือตัวฉันเอง ดังนั้นญี่ปุ่นจึงส่งทีมมาหาฉัน 5 คนด้วยความเคารพ เขาได้ถือหนังสือเชิญมาให้ฉันถึงมือ เพื่อไปพูดที่เกาะ ‘อาวาจิ’ ซึ่งอยู่กลางอ่าวเมืองโกเบ

วันนั้นฉันขึ้นเวทีเปิดงาน ส่วนสายตาก็แลเห็นมกุฎราชกุมารญี่ปุ่นมาประทับฟังอยู่ตรงหน้าเวทีด้วย

ณ โอกาสนั้น ฉันได้ปาฐกถา โดยมีใจความที่พอจะสรุปได้ว่า ตัวฉันเองรักที่จะปลูกพันธุ์ไม้ดอกชนิดหนึ่งมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กๆ ฉันเฝ้าบำรุงรักษาอย่างดีที่สุดแบบ “ร้อนไม่ให้โต ไร่ไม่ให้ตอม” จนกระทั่งพันธุ์ไม้ชนิดนั้นมันเติบโตขึ้นมาและออกดอกสวยงามให้ผู้คนได้ชื่นชมไปทั่วโลก

แต่พันธุ์ไม้ดอกชนิดนี้มันไม่เหมือนกับพันธุ์ซึ่งท่านทั้งหลายมองเห็นและมีโอกาสสัมผัส เพราะเหตุว่าพันธุ์เหล่านั้น หลังจากดอกบานสวยงามมากแค่ไหนก็ตาม ในที่สุดมันก็ร่วงโรยหล่นพื้นดินไปอย่างเป็นธรรมชาติ

ส่วนพันธุ์ที่ฉันเริ่มต้นเพาะปลูกและบำรุงรักษาทำให้ผู้คนทั้งหลายมีโอกาสได้ชื่นชมอย่างกว้างขวางนั้น มันเป็นพันธุ์ที่ให้ดอกสวยงาม และยังสามารถสืบทอดไปสู่ชนรุ่นหลังได้อีก ฉันขอตั้งชื่อพันธุ์พันธุ์ใหม่นี้ว่า ‘ความรักในเพื่อนมนุษย์’

สรุปแล้ว เศรษฐกิจที่สร้างสรรค์ หรือที่ฝรั่งเรียกกันว่า Creative economy หากมองเห็นได้ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่งควรรู้ว่า มันไม่ใช่เรื่องเงินๆทองๆ แต่เป็นเรื่องคนที่มีคุณงามความดีในการดำรงชีวิต เพราะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีความสุขอีกทั้งยังไม่คิดเอาไรต์เอาเปรียบเพื่อนมนุษย์